

Yalancının Hakkından Gelmek!

Ali Nesin

Acıdır söylemesi, bunca ülke gördüm, bunca insan tanıdım, ülkemde gördüğüm kadar çok yalancığı hiçbir yerde görmedim. Doğu'ya pek gitmedim, ama Batı'da gitmediğim yer kalmadı desem yeridir.

Niye bu böyle diye düşünüyor insan.

Acaba haksız bir genelleme mi yapıyorum? Belki, pek sanmıyorum doğrusu.

Yalancılık çocukluktan başlıyor. Önce anababaya, yakın akrabalara yalan söyleniyor, sonra öğretmene ve okul müdürüne, arkasından polise, subaya, vergi memuruna, patrona, müfettişe... Korkudan elbet... Cezanın bol olduğu bir toplumda yalancının da bol olmasından daha doğal ne olabilir ki?

Yalanla kalkılıyor, yalanla yatılıyor. Zamanla yalana alışılıyor. Öylesine ki, gereksiz durumlarda bile yalan söyleniyor.

Ben, yalanları ikiye ayırıyorum:

- 1) Başkalarını korumak için söylenen yalanlar,
- 2) Kendini korumak için söylenen yalanlar.

Birinci tür yalanı anlıyorum. Ama, bir insanın kendini kurtarmak için yalan söylemesini birtürlü bağışlayamıyorum. Ölüm tehlikesi olur da, yalan söylenir, ama örneğin, randevusuna geç kalan birinin “trafik” diye mazeret uydurmasını anlayamıyorum. “Kusura bakmayın uyanamadım” dese ne olur? Gerçekten ne olur?

Ne karıkocalar gördüm; bir olup, tek bir ağızdan üçüncü şahıslara yalan söylüyorlar, birbirlerinden utanmadan... Sonra da gece koyun koyuna yatıyorlar. Ve kimbilir, birbirlerine birbirlerini sevdiklerini bile söylüyorlardır...

Benim anlamadığım bir yaşam türü.

“Yalandan kim ölmüş ki...” bir Türk deyimidir (belki de atasözü!) Peki ya doğrudan kim ölmüş?..

Bence gerçek bir sanatçı ya da bilimadamı yalan söylemez. Başkalarına yalan söyleyen kendine de söyler. Oysa bilim ve sanatta, daha doğrusu yaratıcılıkta, içtenlik çok önemlidir.

Neyse...

Doğrucu-Yalancı soruları zekâ oyunlarının vazgeçilmezidir. Bunların içinde en sevdiğimi sunmak istiyorum.

Ölüyorsunuz. Öbür dünyaya giriyorsunuz. Araf'tasınız. Yani ne cennette, ne de cehennemde, ikisinin ortasında bir yerde. İki kapı var. Biri cennetin kapısı, diğeri cehennemin... Hangisinin cennetin, hangisinin cehennemin kapısı olduğunu bilmiyorsunuz. Kapıların önünde birer bekçi var. Bekçilerden biri yalancı, diğeri doğrucu. Hangi bekçinin yalancı, hangi bekçinin doğrucu olduğunu da bilmiyorsunuz.

Bekçilerden birine, “evet-hayır”la yanıtlanan öyle bir soru soracaksınız ki, hangi kapının cennet kapısı olduğunu anlayacaksınız.

Bu sorunun birçok yanıtı var. Benim en sevdiğim yanıt şudur: Bekçilerden herhangi birine,

– Yalancı cehennem kapısının önünde mi bekçilik yapıyor? diye sorarım.

Eğer yanıt “evet” ise sorduğum bekçinin kapısından girerim, çünkü o kapı mutlaka cennet kapısıdır. Yanıt “hayır” ise, öbür kapıya yönelirim.

Bunu gösterelim.

Olasılıkları gözönüne getirelim:

- A1. Yalancı cennet kapısındadır.
- A2. Yalancı cehennem kapısındadır.
- B1 Yalancıya sormuş olabilirim.
- B2. Doğrucuya sormuş olabilirim.

Bu dört şikkın bir tablosunu yapalım:

	Yalancıya sordum	Doğrucuya sordum
Yalancı cennette		
Yalancı cehennemde		

Dört şikkı teker teker irdeleyip alacağımız yanıtı bakalım.

Birinci Şık: *Yalancı cennette ve yalancıya sordum.*

Doğru yanıt “hayır” olmalı, ama yalancıya sorduğumuzdan, “evet” yanıtını alacağız. Bu durumda o bekçinin kapısından girsek cenneti buluruz.

İkinci Şık: *Yalancı cehennemde ve yalancıya sordum.*

Doğru yanıt “evet” olmalı, ama yalancıya sorduğumuzdan, “hayır” yanıtını alacağız. Bu durumda öbür bekçinin kapısından girsek cenneti buluruz.

Üçüncü Şık: *Yalancı cennette ve doğrucuya sordum.*

Doğru yanıt “hayır” olmalı ve, doğrucuya sorduğumuzdan, “hayır” yanıtını alacağız. Bu durumda öbür bekçinin kapısından girsek cenneti buluruz.

Dördüncü Şık: *Yalancı cehennemde ve doğrucuya sordum.*

Doğru yanıt “evet” olmalı ve doğrucuya sorduğumuzdan, “evet” yanıtını alacağız. Bu durumda o bekçinin kapısından girsek cenneti buluruz.

	Yalancıya sordum	Doğrucuya sordum
Yalancı cennette	Evet (o kapı)	Hayır (öbür kapı)
Yalancı cehennemde	Hayır (öbür kapı)	Evet (o kapı)

Dr. Aydın Kılıçturgay ayrıca şu ilginç varyasyonu ele almış: Diyelim bekçiler kapıların önünde değil. Hatta diyelim bekçiler bekçi değil. Cennetle cehennemın nerede olduğunu bilen, biri yalancı, biri doğrucu iki kişi. O zaman, kapılardan birini kişilerden birini göstererek, “Eğer yalancıya bu kapı cennete mi açılıyor diye sorarsam, ‘evet’ der miydi?” sorusunu sorarız. Yanıt “evet” ise öbür kapıya, “hayır” ise o kapıya gideriz.

Ekim Hazar şu soruyu sormuş: “Bir kayıkla denizin ortasında birbirine komşu iki adaya rastladınız. Adalardan birinde yalancılar, birindeyse doğrucular yaşıyor (Malum!) Ayrıca bu iki ada sakinleri komşu adada rahatça, barış içinde dolaşabiliyorlar. Siz adalardan birine indiriz. Karşınıza çıkan ilk insana yanıtı evet ya da hayır olabilen tek bir soru soracaksınız ve hangi adada olduğunuzu öğreneceksiniz. Ne sorarsınız ve yanıtı göre hangi adada olduğunuzu nasıl öğrenirsiniz?”

Orhun Kara'nın yanıtını okuyalım:

“İki komşu adadan herhangi birinde herhangi birine ‘Sen bu adada mı oturuyorsun?’ diye sorarım. Eğer ‘evet’ derse o ada doğrucular adasıdır. Eğer ‘hayır’ derse o ada yalancılar adasıdır.”

Orhun Kara başka açıklama getirmemiş. Bakalım yanıtı doğru mu?

Doğrucuların ya da yalancıların adasında olabiliriz. Ayrıca doğrucuya ya da yalancıya sorabiliriz. Demek ki dört şıkkımız var:

	Doğrucuların adasındayız	Yalancıların adasındayız
Doğrucuya sorduk		
Yalancıya sorduk		

Bu dört şıkta verilecek yanıtları yazalım:

	Doğrucuların adasındayız	Yalancıların adasındayız
Doğrucuya sorduk	Evet	Hayır
Yalancıya sorduk	Evet	Hayır

Görüldüğü gibi, yanıt “evet” olduğunda mutlaka doğrucular adasındayız, yanıt “hayır” olduğunda mutlaka yalancılar adasındayız.

Demek ki Orhun Kara’nın yanıtı doğru. Ve son derece yalın ve güzel bir yanıt. Kutlarım.

Ümit Kaplan, Fidan Seza Yalçın, Seda Yıldırım, Özgür Çobanoğlu, Yaşar Aydoğdu, Akif Şenoğlu, Umut Serter, Volkan Yücel de aynı yanıtı vermişler.

Hüseyin Akbulut, “Karşı adada mı yaşıyorsun?” sorusunu sormuş. Aynı kapıya çıkar ama yukardaki soru kadar yalın değil.

Volkan Derinbay da, “Bu adada misafir misin?” diye sorarım, demiş... Bu da doğru soru/yanıt.

HY’nin yanıtı şöyle: “Herhangi bir adaya gidilir. Karşıdaki adadakilere sorsam bu adanın A adası olduğunu bana söyler mi? Verdiği cevabın karşısındaki ada A adasıdır.”

HY’nin yanıtı üzerine düşünelim biraz. Önce (anladığım kadarıyla) yanıtı biraz daha açık yazmaya çalışayım: “Herhangi bir adaya gidilir ve **rastalanan herhangi birine sorulur**: “Karşıdaki adada **oturan birine** bu adanın **doğrucular adası** olup olmadığını sorsam, bana ‘evet’ der mi?..”

Diyelim ki doğrucular adasındayım. Karşısı yalancılar adası olduğundan, karşı adada oturan kişi soruma “hayır” yanıtını verecektir. Demek ki doğrucuya sorarsam “hayır” yanıtını, yalancıya sorarsam “evet” yanıtını alacağım.

	Doğrucuların adasındayım	Yalancıların adasındayım
Doğrucuya sordum	Hayır	
Yalancıya sordum	Evet	

Dolayısıyla HY’nin yöntemiyle adanın hangi ada olduğunu bulamam. Ayrıca, HY, adalarda yaşayanların hangi adada yalancıların, hangi adada doğrucuların yaşadığını bildiğimizi varsayıyor, ki böyle bir varsayım yapmadık. Belki o adaların ahalisi bu konu üzerine hiç düşünmemiş, belki doğrucular herkesi doğrucu sanıyor...

HY’nin yanıtını irdelemeye devam edelim. Diyelim yalancıların adasındayım. Karşısı doğrucuların adası olduğundan, karşı adada oturan kişi soruma gene “hayır” yanıtı verecektir.

Demek ki doğrucuya sormuşsam “hayır”, yalancıya sormuşsam “evet” yanıtını alacağım. Tablomuzu tamamlayalım:

	Doğrucuların adasındayım	Yalancıların adasındayım
Doğrucuya sordum	Hayır	Hayır
Yalancıya sordum	Evet	Evet

Dolayısıyla HY'nin yöntemiyle, hangi adada olduğumuzu değil, kime sorduğumuzu öğrenebiliriz: Yanıt “hayır”sa doğrucuya, “evet”se yalancıya sormuşuzdur.